

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA A FŐISKOLAI MAGYAR IRODALMI TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Debrecen, Főiskola.

I. emelet IX. terem.

Megjelen havonta egy szám.

Felelős szerkesztő:

BALÁZS VILMOS.

Kiadóhivatali főnök:

VÁRI LAJOS.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 5 korona.

Fél évre 2 kor. 50 fill

Ifjúsági egyesületeknek 4 korona.

Főiskolai hallgatóknak 3 korona.

Egyes szám ára: 24 fillér.

Fagyos mosoly.

Kedves olvasóink ne ütközzenek meg a címen, de tudom és érzem, hogy ha lapunk ez évi első számát olvassák és látják, hogy „megjelenik havonta, előfizetési ár egész évre öt korona, félévre két korona ötven fillér stb.“ úgy, mint eddig is, fagyos mosolyra húzódik ajkuk s már a tollat-tintát keresik, hogy: „Vissza!” — Ne tegyék!! Lapunk fennállásának ötvenöt éves dicső múltjának az örümben örvendező s a bús emlékekben is vigaszt kereső dicső emlékeire kérem, tartsák meg emlékeik közt.

Öreg múlt sárgult lombjaiból felénk sugárzó ifjú szívek lángra gyúlt lelkesedése, kacagva is síró, sírva is kacagó nótás kedve néz le ránk. A múltat megjeleníteni, a jelent a jövő homlokára csókolni, ezt érezzük és akarjuk.

Babérsátoros hosszú múltunk rövid jelene legyen fundamentuma a jövő végtelen birodalmában a debreceni egyetem egyetemessé ifjúság örömeinek, bánatának, lantos kedvének; diadalra vezető kapuja ama boldog mezőnek, hol a múzsák kara még forróbban öleli az ifjút s nem lesz arra ítélve, hogy unalmas bocsánatkéréssel így köszöntsön be: „Bocsásson meg a kedves olvasó, hogy ily későn és ritkán jelentetjük meg lapunkat, de göröngyös úton járunk, nincs előfizető, nyomda költség stb.“ *Ne, ne hagyjanak el minket!*

Nem a munka hiány, s irodalmi életünk sivársága az akadály. Óh nem! Irodalmi életünk a jelenben a múlt év sikerein fellelkesedve, melyhez fűződő halhatatlan emlékek Kolozsváry Kiss László nevét örökítették meg Társaságunk életében örök időre, ki lángoló lelkesedésével, teremtő munkásságával háromszázötven koronás alapítvány-levelet helyezett le Társulatunknál a Főiskolai Lapok részére, mely összeg irodalmi, forró irodalmi estélyek fényes sikerét mutatja, — mondom a múlt sikerein újra éledt hervadó múzsánk: gondolkozik a fő, érez a szív! Dolgozunk, hogy a jövő is dolgozhasson. Egy gondolat égeti lelkünket: Helyezzük a Főiskolai Lapokat erős kösziklára, hogy a bekövetkező változások el ne sodorjanak, hogy az ötvenhat éves öreg Főiskolai Lap boldog meglepéssel ölelhesse keblére egy éves drága gyermekét, az „Egyetemi Lapok“-at.

Ha tehát fel-fel tűnünk néha, mint a vándor esillag, apró fekete betűinkkel, az ország legrégebbi ifjúsági irodalmi egyesületének legöregebb hirnökével, az ifjú szellem szabad csapongásának egyetlen mentsvárával, akkor olvadjon fel a fagyos, a cinikusan fagyos mosoly a debreceni ősi kollégium ifjú seregét megértő, vele együtt érző közönség lelkesedésének és pártolásának meleg tüzetől.

Szeretettel üdvözlöm kedves olvasóinkat.

A szerkesztő.

Talán így...

Egy perc. S kapuján tudatomnak
Egy kis golyó
Szép diadallal beroboghat.

S megáll a per, megáll a lárma.
Leszáll a csönd.
Rámborul az álmok álma.

S nincs több valóság, nincsen álom,
Nincs több remény.
Halál az úr e messze tájon.

Nincs tér s idő, nincs többé holnap.
Ez a nagy éj,
Amelybe minden visszaolvad.

Nincs több tudat. Nincs többet emlék.
Nincs semmi sem.
Csupán a semmi van. A nemlét.

Darvas János.

Úgy eltűnődöm.

Szép, szép az őszi hervadó világ,
(Mindenki bús és senki sem kevély),
Búsongnak szerte lány melódiák
S zizzen, zizzen a hervadó levél.

Hull, hull a napnak sápadt aranya,
Elömlik melán utcán és teren
Vonzó, vonzó az őszi délután,
Vonzó s sejtelmes, mint a végtelen.

Ilyenkor bolygok búsan, réveteg
És úttalan zeg-zugos úton.
Fejem lehajtom, mint aki beteg
S lelkem mereng egy elhangzott dalon...

Úgy eltűnődöm — vajjon ez a dal
Lesz-e majd újra „a jövő dala”?
Ezt fogja visszanyögni egykoron
Magyar Bastille-ünk romba dőlt fala?

Úgy eltűnődöm — és szemem kigyúl,
Lelkemben búg, búg, „a jövő dala”, —
Hervadt levél zizzen s utamra hull
A fáradt napnak sápadt aranya.

Péterffy László.

Régi ház előtt.

A régi évek hervadó emléke
Ez őszi esten bennem újra hajt.
Egy régi ház elébe visz a vágyam
S kereselem azt, mi bennem már kihalt.

Régi ház előtt az omladt falakról
Rám rebbennek a régi reggelek,
A régi délutánok, régi esték.
S a messze múltba most útra kelek.

Ott nincsen város, sem utcák, sem terek,
Sem emberek: csak csönd s minden mi jó
S amitől már oly messze elkanyargott
Bús életem, a bágyatag folyó.

Szívemet most a régi házba zárom.
Vagy csak bánatomból épült e ház?
És bánatom is csak egy őszi szélről
Szemembe fújt forró fekete láz?

Páthi Ferenc.

Magyar lángelmék.

Beöthy Zsolt dr.-nak a debreceni „Népszerű Főiskola” 1913—14. évi nov. 1—2-án tartott megnyitó előadásai (II. tanfolyam).

Méltóságos Püspök úr!
Mélyen tisztelt Hallgatóság!

A legnagyobb örömmel tettem eleget Debrecen felső oktatási intézménye vezetősége ama meghívásának, hogy ezen előadások sorozatát megnyissam.

Köszönöm ezen megtisztelő meghívást s meg fogom kezdeni előadásomat azon óhajjal, hogy bár ezen szerény kövecské ne lenne méltatlan a magyar nemzeti kultúra azon hatalmas épületéhez, melyen Debrecen egyháza, iskolája s közönsége 300 esztendő óta dolgozik.

Tisztelt Hallgatóim!

A magyar lángelmékről kívánok szólni s ezen igyekezetem mindjárt egy igen nehéz probléma elé állít. Mi az a lángelme? Ez egyike nemcsak az esztétika, hanem a pszichológia legnehezebb kérdéseinek.

Mikor csak gondolunk is rá, eszünkbe jut egy elmés francia író azon ötlete, mellyel a lélek búvárlat nehézségeit, komplikációját, kiismerhetetlen bonyodalját kívánja magyarázni.

Azt mondja, hogy mikor lélektani kérdésekkel áll szemben, úgy érzi magát, mintha egy kavargó hóviharba nézne s a feladata azon hópihék megszámlálása volna.

Távol vagyok azon reménytől, hogy valami megoldását a lángelme kérdésének sikerül megállapítanom, s azt hiszem, hogy ha erősen megfeszítjük figyelmünket s egyetlenegy hópihét nézünk: annak az útját mégis valahogy szemmel kísérhetjük.

S ha már egyet megismertünk, ez alapot nyújt az útjára vonatkozólag, már egy lépést előrehaladtunk.

Egy ilyen szerény lépés, amit én ezen nehéz kérdésben óhajtok tenni.

Mi hát a lángelme?

Ha a szó alapján indulunk, azt látjuk, hogy egyik logszerűségebb szavunk a lángelme. Olyan elme tehát, mely hasonlít a lánghoz, megemészt mindent, felgyújt mindent, mint a láng, világít mindeneknek, mint a láng.

Most már egy kissé megközelítettük a lángelmét, melyről mondhatunk annyit, hogy itt a szellemi erő valamely kiválósága, rendkívülisége van jelen!

Ez azonban olyan általánosság, hogy kissé mégis pontosabb megállapodásra van szükségünk.

Sokat gondolkoztak ezen kérdésen filozófusok, esztétikusok, pszichológusok, történet vizsgálók s jöttek is bizonyos eredményre.

Ezen eredmények közül a legfontosabbakat nagyon röviden meg fogom jelölni, kérvén Önök szíves figyelmét, mert hiszen ezek nélkül lehetetlen azon vonatkozásokat megérténünk, melyeket majd részletesebben, behatóbban tárgyalunk.

Hogy kik a lángelmék, arra nézve nincsenek nagy eltérések, legfőleg az egyik tudós nagyobb számát ismeri el a kiváló szellemeknek lángelmékül, a másik kevesebbet; azonban, hogy a nagyobbakat mi teszi lángelmékké, hogy azok hatása olyan, amit csak a lángelme behatására tehetünk, erre nézve nagy az eltérés.

Schopenhauer azt mondja, hogy a lángelme voltaképen: értelem. Az emberi értelemnek legmagasabb fejlődése, olyan magas, mely képes a jelenségeknek, az életnek, a világnak a lényegiségébe hatni; az altruismus minden nyomanélküli tiszta világszemlélet, de a legtökéletesebb világszemlélet.

Körülbelől ezen az alapon okoskodik egy modern esztétikus; szerinte a lángelme az emberi műveltségnek legmagasabb fokára emelkedése, ahol az emberi szellem már nemcsak a maga életét éli, hanem a másokét is, sőt mindenkiét.

Ezen altruistikus műveltségi mozzanat Schopenhauer szerint a zseni jellemző bélyege s egyszersmind művészeti jelleme is lévén, az altruismus minden művészet alapja.

Ez az egyik csoport, mely az intellektualis, értelmi folyamatok által jellemzi a zsenit.

A másik csoport, melynek fő hirdetője Kant, úgy állapítja meg a zsenit, hogy az olyan természet, — tehát valami természeti erő — mely a művészetnek törvényt ad. Benne minden új, eredeti, neki nincsen mintája. Ez az egyik; a másik az, hogy a zseni másoknak mintául szolgál.

Kant csak a művészet körében ismer el zsenit.

Ezen mintaszerűség mint egy szükségszerű természeti erő nyilvánul meg.

Más szóval, a zseni minden művészet lelke.

Kant ezen gondolkozásával kapcsolatban van a leghíresebb német esztétikusé, Fischer-é, aki

az ő nagy munkájában azt tanítja, hogy a lángelme a fantáziának, az emberi fantáziának teljes, szabad s magas fejlődése. Természeti erő és szellemi erő!

Természeti erő minden zseni feltűnő eredeti erejénél, állandó biztosságánál, feltűnő mélységénél s szembeötlő elevenségénél fogva.

Szóval benne valami természeti erő él, de természetesen egész tartalmánál, fejlődésénél fogva.

Ezen két elemnek az egyesülése a fejlődés igen magas fokát, a képzelet munkájával képviseli a zsenit.

E kiváló esztétikus szerint — Kant elméletéhez hasonlóan — a zseni fő jellemvonása az újság, eredetiség, továbbá a tárgyiasság. Ezen tulajdonságait a zseninek, próbálja összeegyeztetni.

Eredeti és tárgyas is legyen valaki? Hogyan?

A zseni eredetisége épen az, hogy a dolgokat tárgyiasságukban olyan oldalról látja s ismeri meg, amilyen oldalról másoknak láthatatlan és felismerhetetlen.

Az emberi szellemnek az a szökkenő gazdagodása, amikor a belátás egy gondolathól kiindulva átszökell a képzeteknek egész sorozatán, az associatio egész láncolatán át: könnyen jut el a kívánt eredményhez.

Ezekhez csatlakozik a mi kiváló esztétikusunk, Greguss Ágost is, aki azt mondja, hogy a zseni az ideál, az eszményt megvalósító fantázia fejlődésének legmagasabb fokán; tehát ő szintén a fantáziában keresi a zsenit.

Ezekkel szemben a francia esztétikusok s pszichológusok azt állítják, — elismervén, hogy minden, amit elöttek hirdettek a lángelméről: igaz — hogy a lángelme alkotó része: az alkotó erő.

Ennek a felfogásnak is volt egy magyar viszhangja, aki legélesebb világítást vet ezen dologra: Erdélyi János. Szerinte a zsenit arról lehet megismerni, hogy sokkal többet hagy örökbe maga után, mint a közönséges ember, tehát olyat nyújt, amely azután millióknak a kincse lesz.

Ezekben tekintettük át tehát röviden az elméleti magyarázatokat, melyekből méltóztattak látni, nem az olvasható ki, hogy ezen felfogások ellentétjei lennének egymásnak! Nem! Hiszen azon tehetségek, melyek a zseniben feltűnően megvannak, tulajdonképen mindnyájukkal közös, csupán csak az a kérdés, hogy melyiket tesszük elsőknek ezen tehetségek közül?

Csupán csak a legkiválóbbakat!

Ha tehát a legkiválóbb gondolkozók ezeket teszik elsőknek, melyek a zsenit lángelmévé avatják, ezen tehetségeket lehetne-e másképen összegezni az egyoldalúság kizárásával?

A zsenit, akár ismerik a tudományban, vagy a művészet körében egyesek, akár nem kétség-

elen, hogy az intuitió az, amely az ő életében meglepő!

Ez a dolgok lényegének, gondolat soroknak vizsgálódás nélküli felismerése.

Ilyen szellemi folyamat azonban elképzelhetetlen a képzelet folyamata nélkül!

Ez egy ösztönszerű, mintegy öntudatlan társulás!

Tehát a zseni lényege mégis a képzelet, fantázia.

Ennek a fantáziának teljes, tiszta, szabad s legmagasabb fejlődése: ez a zseni, aki épen ezen fejlődés erejével hat be a dolgok lényegiségébe!

Ezen lényegiséget minden elmélkedés nélkül megértjük; megértjük nemcsak szemléletileg, hanem a maga külön eredetiségében is.

Behat a dolgokba intuitiójával s birtokává teszi!

Ezen körülírásban ki vannak választva, össze vannak szedve mindazok a magyarázatok, melyek a lángelmére nézve döntő befolyással bírnak!

Fő jellemvonása tehát a zseninek a fantázia. Itt nem az elmélkedésről, nem a refleksióról, hanem a természetnek ösztönszerű munkájáról van szó.

Egy eredeti fantáziáról, melyre nézve épen ezen eredetiség a döntő tényező.

Eredetiségénél fogva jut a zseni mindenhez; a maga páratlan alkatánál fogva hatol be a világ lényegiségébe.

Végül szó van ezen hatalmas fantáziának s egy eredeti léleknek az alkotó erejéről, vagy amint legtöbbször mondják: teremtő képességéről.

Az uralkodó tehetségek tehát, amelyeket a zsenire vonatkozólag megállapíthatunk: a fantázia rendkívüli fejlettsége, eredetiség, alkotó erő.

Hogy most már alkalmazhassuk ezeket arra a tárgyra, melyet ezen előadásaim céljául tűztünk ki, válasszunk ki a magyar nemzet történetéből három olyan alakot, akiknek lángelméjére nézve semmi kétség, s három olyat, akiknek pályája, munkássága ismertebb ezen körben, hogyszem részletesebb utalásoknak, fejtegetéseknek alkalmazása nélkül homályban maradnának.

Ezen három zseni: Petőfi, Zrínyi Miklós, Széchenyi.

A zseni behat a jelenségek lényegébe, megismer valamit magában, vagy valami lényegét, fontosat, újat, eredetit, nem hallottat s ezt úgyszólván egész munkásságának, pályájának folyamatában kifejezésre juttatja.

Petőfi munkásságának s pályájának útján végig tekintvén, gondolkozzunk rajta, mi az az új igazság, gondolat, melyet ezen pályán munkásság, költészet kifejezésre juttat?

Nem arról akarok beszélni, hogy Petőfi a magyar költészetbe új hangot visz bele, új formát tesz népszerűvé, új alakokat honosít meg, új

tárgyakat visz bele, nem erről, hanem arról a legmélyebb új igazságról, melyet az ő egész költészete képvisel.

Mi ezen igazság?

A Petőfi előtt uralkodó iskola, melyet jóformán megfoszt irányától fellépésével, jellemző vonása, hogy a költői tárgyak, költői motívumok, költői érzéseknek bizonyos válogatott, kis körrel foglalkozik, mindig csak ezen viszonyokat, alakokat, formákat tartja költőieknek, méltónak arra, hogy költőjük kifejezésre juttassa. Ilyen Bajzának a lirája is.

Ezzel szemben Petőfi nemcsak új tárgyat visz a költészetbe, nemcsak új hangokat, hanem megnyilatkozik az ő költészetében egy új, eredeti nagy igazság az t. i., hogy az egész világ költői. Minden, ami van.

Mit tesz az, hogy valami költői? Mit tesz az, hogy Petőfi költészete azt az új igazságot fejezi ki, hogy minden költői?

Ennek egyszerű a magyarázata. A természet minden jelensége alkalmas arra, hogy megfelelő hangulatot vagy művészi gondolat szavait hallva, magunkba fogadjuk vagy átmegyünk bele még pedig a művészi öröm, művészi gyönyörűség boldogságával.

Petőfi életének minden mozzanatát: örömét, bánatát; kis és nagy dolgait dalba önti, költészetébe juttatja.

Mindaz, amit lát, szemlél: költészeté lesz mindazzal együtt, ami vele történik.

Gyulai Pál abban a gyönyörű emlékbeszédében, melyet Arany János fölött tartott, Arany János Toldi-ját s az egész trilógiát úgy mutatja be, mint Arany János költői pályájának symbolumát. Az elsőben a feltörekvő ifjút, az utolsóban az ország előkelő, sok tusakodás után végre is győzedelmeskedő öregét.

Petőfi egész egyéniségét meg a János vitézben találjuk meg.

Ez a János vitéz, a maga olthatatlan szerelmével, fiatal elszántságával s egyszerű becsületességével neki megy a világnak s azt bejárja, sőt még a tündérvilágot, álmvilágot, mesék világát s végre is boldog lesz szerelmében.

János vitéz ezen pályája symboluma Petőfi-nek, Petőfi szerelmének, amint a Toldi: Arany-nak.

Költői lelkével az egész világot költőinek nézi; mindaz, ahol jár: a valóság-, az álmok világa, a jelen-, a múltak világa, tehát mindaz, ahol megfordul, mindaz, amit egyszer lát, János vitézében költői formát nyer; mindaz, amit lát, ami vele történik: költészeté lesz.

Ezen symbolizáló erő mintegy magát fejezi ki, talán ösztönszerűen, talán öntudatlanul, de legélesebben a János vitézben.

Menjünk át a másik lángelmére: Zrínyire s vizsgáljuk őt ebből a szempontból.

Zrinyi életének s munkásságának is van egy ilyen egységes, új, eredeti eszmeköre.

Egy új igazság az, melyet megnyilatkoztat a 17. század ezen legnagyobb magyarjának a munkája.

Zrinyi katona, államférfiú, vallásos ember.

Ha nézzük, hogy mindezek a pályákon, az életnek minden törekvésében mi lebeg előtte eszményül, azt látjuk, hogy mindig egy cél.

Ugyanazért hadakozik a harcmezőn, amiért szónokol az országgyűlésen, amiért írja verseit, amiért az imádság szárnyain viszi az ő ideálját az Isten zsámolya elé.

Nála a katonai, vallási, költői, politikai ideál mind egységes harmóniába olvadnak össze.

Összhangot kell teremtenünk a nagy cél érdekében, ezt az új igazságot mutatja Zrinyi, amely különösen abban a korban, a 17. század közepe táján, meglepő.

Ha azt a célt akarjuk elérni, amit Zrinyi, t. i. a haza dicsőségét, felszabadulását: az élet összes ideáljait alá kell rendelni a nagy célnak!

Hát Széchenyi pályájának mi ez a legnagyobb, legújabb igazsága?

Széchenyinek voltak elődei, akik töredékesen mind olyat hirdetnek, mint ami az ő vezérigéje volt.

Ott volt Apácai.

Azt tanította, s annak is lett az áldozata, hogy a külföld tanítását, a haladott külföld kulturáját; ezt kell követni, még pedig magyar nyelven; ismereteket terjeszteni, a külfölddel párhuzamosan haladni s el nem maradni oktatásban, közművelődésben.

Utána Bessenyei is ezt hirdette.

Hazánkba is el kell jutni az új áramlatnak, az új szabad gondolatnak; az új sugár özönének a francia forradalomból ide is el kell érkezni.

A gondolat szabadságának, a társadalmi s politikai berendezkedésnek, a humanistikus elveknek a szükségességét kell hangoztatni.

Megint valami, ami Széchenyiben visszhangzik!

Ott van Kazinczy!

Azt hirdeti, hogy a nyugati műveltséggel kell a magyar kulturát újjáteremteni, mert oly mértékben vagyunk erősek, amily mértékben a nyugati államokhoz közeledünk.

Vagy ott van Berzeviczy Gergely!

A nyugati műveltséget tanulmányozza.

Megint Széchenyi eszméinek előfutárja!

Azt mondja, hogy haladni kell a világgal, a művelt nyugattal! Ezt kell kivinnünk a nemzeti élet egész mezején.

Az általánosítás, a haladás, a haladás kimondása szükséges néha a nemzeti élet minden terére vonatkozólag.

Ez Széchenyi új igazsága, amiből láthatjuk,

hogy nemzeti jólétünk, nemzeti erősödésünk abban az arányban emelkedik csak, amily arányban csatlakozunk a nyugati nemzetekhez.

A nemzeti gondolatnak s a kulturának általánosításával s összekapcsolásával használunk legjobban nemzeti életünknek.

Nemcsak magunk, de az emberiség iránt való kötelességünk is!

Ezt a két gondolatot, mely korábban szétválva él itt a magyarságban: Széchenyi kapcsolja össze a nemzeti élet egész terére nézve.

Ez Széchenyinek, pályájának, munkásságának az új, nagy igazsága, eszmei tartalma.

Hogy lehet ilyen egyszerű dolgokat újnak s szokatlannak tekinteni?

Gondoljunk csak azon viszonyokra, azon viszonyok fejlődésére, melyek Széchenyi korában éltek!

Mária Teréziának a lankasztó s II. Józsefnek az elnyomó uralma ugyanarra: a nyugati haladásra hivatkozott, velünk szemben, a mi maradiságunkkal szemben, amire később Széchenyi. S a nyugati haladás nevében üzen hadat a mi nemzeti törekvéseinknek.

Mária Terézia s II. József halála után összefővén az országgyűlés, ezek orvoslására törekszik.

A kettőt egészen elkülönöztnek látja.

A felvilágosodást a nemzeti eszme ellenségének tekinti és érzi.

A felvilágosodás nevében nyomták el, a felvilágosodás nevében üzen hadat II. József a magyar nemzetnek s mikor az szóhoz juthatott megint, természetes volt ugyanezen gondolkodás tovább élése a nemzet körében.

Ezt a két gondolatot Széchenyi forrasztja össze újra az ő fantáziájának, lelkesedésének, lángelméjének hatalmával.

Összeforrasztja ezen két gondolatot s pályájának vezér gondolatává, zsenijének kifejezőjévé teszi . . .

Megismervén ezen lángelméket, láthatjuk, hogy mindháromban meg volt az az adomány, közönségesen csodának tartott adomány: melyet jós adománynak nevezünk.

Meg volt bennük a fantáziának egy nagy izgékonysága, az érzéseknek, az embert legközelebb érintő érzéseknek hevében a fantáziának a heve; amikor az ember lelkét egy olyan ponton éri behatás, melyre megindul a fantáziának a tevékenysége; képeket sző a múltba, jelenbe, jövőbe.

A genialis fantáziának egy ilyen tevékenysége meg volt mindhármukban!

Petőfi előre látja a forradalmat!

A „Zrinyiász“ nemcsak a múltnak a költeménye, hanem a jövőjé is. Jósköltemény! Mikor az ő korabeli politikai viszonyok lelki világa legérzékenyebb pontján, a hazaszeretet pontján

érintették: jóssá lett. Ilyenkor megindul a fantázia s a jövőbe sző képeket.

Megmondja a Zrinyiászbán, hogy a haragvó Isten eltörte az ő bosszúállásának vesszejét, fel fog szabadulni az ország; az Afumban pedig, hogy nem lesz ezen felszabadulásban köszönet. Mindezek be is következnek.

Széchenyi szintén előre látja a maga izgékony idegalkatának hevületében a vést, a pusztulást, a forradalomnak a veszedelmét.

A legmegrendítőbb képek, a legszivetrázóbb szavak, melyekben Széchenyi kifejezést ad ennek. De nemcsak ezt látja meg, hanem a forradalom után ő jósolja meg először, hogy ugyanaz a forradalom, mely letipor: ugyanaz fogja visszaállítani a szabadságot!

(Vége következik.)

Csokonaihoz.

A debreceni Csokonai szobor előtt szavalta a szerző 1913 nov. 17.

Múlton merengő emlékek sugára
Belecsapódik a bús Novemberbe . . .
Emlékek pirján zengő dalok árja,
Riadó dallam zeneg a lélekbe.
S dali zengő dalban
Századoknak szárnyán,
Nagy Csokonainak virul a borostyán!

Úgy hallja lelkünk, mintha érkezőbe
Megzendülne halkan színes bronz lantja . . .
Keuv, Remény, Lilla zokogna, zenélne:
Örök diáklélek szerelmetes hangja.
S bájoló, lágy dalban
Századoknak szárnyán,
Nagy Csokonainak virul a borostyán!

Emlékezés száll . . . tógás diák korba . . .
Nótás diákok elbúsuló kedve,
A nótá gyöngyöz hegedűszón borba:
„Anakreon“-dal szárnyára kelve.
S komolyan víg dalban
Századoknak szárnyán
Nagy Csokonainak virul a borostyán!

Zendül a lantja . . . Kacagó az ének!
Komolyan zúgnak vidám csaták.
Mesevilágba elrepül a lélek —
Játszi humortól kacag a világ.
S humoros víg dalban
Századoknak szárnyán
Nagy Csokonainak viruljon borostyán!

Nótás, víg lelke örök gondolatba
Belemélyül és kutatón keres —
„Halhatatlanság“ rásuhan a lantra
Eszméket zengő megtanítón nemes . . .

Eszmét zengő dalban,
Századoknak szárnyán,
Nagy Csokonainak virul a borostyán!

Múlton merengő emlékek sugára
Belecsapódik bús Novemberünkbe,
Emlékek pirján kél a lelkünk vágya
S várások könnye csillan a szemünkbe . . .
Vágyó lélekvágyban
„Má“-nak zúgó szárnyán
Nagy Csokonainak virul a borostyán!

Szilaj dalnoka szent magyar időnek —
Új utat vágnak ma — Múzsá-berekbe . . .
S az új nyomokon epigonok jönnek: —
Otromba fejsze csattog a kezükbe,
S míg rendre dőlnek
Századokon nagy fák: —
„Má“-nak magyarjai dalmokukat várják!
. . . Vágyó lélekvágyban
„Má“-nak zúgó szárnyán
Nagy Csokonainak virul a borostyán!

Tihanyi Kiss Sándor.

Elnöki megnyitó.

A M. I. Ö. T. okt. 16-án rendezett Balogh Ferenc kegyeletes ünnepélyén tartotta Mester Gyula, a M. I. Ö. T. elnöke.

Zúgnak a nagytemplom harangjai.
Feketébe öltözött hosszú sor csendesen kanyarog a templom előtt.
Valaki meghalt!

S ha lenne Debrecenben, ki nem tudta volna, ki az, kit utolsó útjára kísérnek s tudakozódott volna utána: ki az, kiért zúgnak a harangok? felelték volna: Meghalt Balogh Ferenc, a kollégium egy galambösz tanára, meghalt Balogh Ferenc, az öreg tudós, a világhírű magyar!

Talán nem is volt ilyen kérdező, talán nem is volt ilyen felelet.

Ha pedig volt, színigáz volt mindaz, amit válaszul kapott.

Igaz, százszorosán igaz, igazi tudós, ősz tanár, megrendíthetetlen magyar volt, de ha mi önmagunk előtt feltesszük e kérdést, lehetetlen, hogy mást válaszoljunk: „Meghalt a Magyar Irodalmi Önképző Társaság legöregebb tagja!”

A kollégium egy, a múlt hagyományaitól és a jelentől összefűzött nagy család, melyben mindenki rokon. De egy kiterjedt nagy családban is vannak szűkebb és tágabb körök. Vannak rokonok, kik csak annyiban rokonok, hogy szobájukban ugyanazon címer lóg a falon, mint a miénken. És mégis, ha e rokonok közül meghal valaki, mégis lopózik egy könny szemünkbe, hogyne, mikor mégis csak rokonunk volt.

Látják önök, mi is ilyen rokonok vagyunk itt a kollégiumban mindannyian.

Mondják meg önök, hogy nem éppen úgy fáj-e a lelkük, ha csak egy egyszerű, méternél alig pár centivel nagyobb koporsót visznek ki a kollégiumból, mintha az egész kántus bús éneke mellett kísérnek ki egy hatalmas érckoporsót?

Hogyne! Hiszen ez is, az is rokonunk volt, csak azzal a különbséggel, hogy az egyik után valami gimnázista cetus hat-hét megriadt gyermeke bámul esténként félve a lámpába, a másik után pedig az akadémiái hallgatók szobáiban folyik zokogástól megszagattott emlékezés.

Az egyik közeli, a másik távoli rokonunk volt.

Mélyentisztelt I. T.! Most nekünk, a legszűkebb rokoni körünknek, kiket a vérnél is erősebb rokonság, az egy célra való lelkes törekvés fűz össze, nekünk, a M. I. Ö. T.-nak vesztességünk, halottunk van.

Meghalt Balogh Ferenc, meghalt a M. I. Ö. T. legöregebb tagja.

Talán ez is idegenül hangzana valami ismeretlen előtt, hogyan lehet egy majdnem nyolcvan éves ősz tanár e kör tagja, melynek legöregebb tagja sem igen számlál többet huszonöt évnél?

És mégis úgy volt, mégis tagja volt a mi társaságunknak.

Hogy volt ez?

Nem célom nekrológot írni, nem Balogh Ferenc írói működését méltatni, csak gazdag életnek azzal a szakaszával akarok foglalkozni röviden, mely miatt elmondhatjuk Balogh Ferencről, hogy egész életén át a M. I. Ö. T. tagja volt.

Balogh Ferenc egyike azon embereknek, kiknek e nagy hazában van még egy kisebb hazájuk, de ezenkívül azután igazán nincsen számukra hely. De csak testi értelemben véve. Az a kilenc év, mit otthon, Nagyváradon tölt el, csak egy pillanat egész életéhez mérten, melynek egész folyama itt csörgedezik le az iskola bolthajtásos termeiben és sötét folyosóin. Beke-rül 9 éves korában és majdnem nyolcvan éves korában hagyja el utoljára, de egészen utoljára a kollégium udvarát.

S mi életéből e két terminus közé esik, azt itt tölti el a kollégiumban. De csak testileg éli le életét a szürke, de nagymúltu falak között, mert írásiba öntött lelke bejárja az alatt a Themse, Rajna és Szajna partjait.

Tehát itt élte le életét és mint mondtam, ez élet egyrészének minden gondolata, szívének minden dobbanása, alkotó erejének minden munkája a M. I. Ö. T.-é.

S életének e korszaka 1857-ben kezdődik.

Igen, hát volt már akkor M. I. Ö. T.? kérdezhetné Önök közül valaki.

Igen, volt, még pedig a Balogh Ferenc kezei között.

Ha az 1857-iki jegyzőkönyvet kézbe vesszük, az „Emlékezetnek okáért“ kezdetű bevezető leírja, hogy már 48 előtt volt ö. k. k. s most e körnek, a tanári kar beleegyezésével, alapszabályokon nyugvó megerősítését, jobban mondva megújítását kéri.

Nevek nincsenek megemlítve, hogy kik a kezdeményezők, nincs meg, hogy kinek az eszméje volt e német világban a magyar nyelvet ápoló irodalmi társaságot létesíteni, óh, nagy okunk van feltételezni, hogy ebben oroszánrésze vala Balogh Ferencnek, bizonyítja ezt az, hogy társai a megalakult körnek jegyzőjévé teszik, főleg pedig az a hatalmas irodalmi működés, melynek kifejtésével a kör ügyeit a következő évben előbbre vinni igyekszik.

Ekkor harmadéves theologus volt. 1861-ben veszi kezébe a Heti Közönyt, a kör hivatalos lapját, ezzel veszi kezdetét tulajdonképeni irodalmi működése.

Uraim! Lehetetlen kategorizálni e korból való irodalmi működését. Gara, Utolsó Árpád, Árpád hattyúdala történelmi vers, az Apák ítélete műfordítás, „Az éghez“ vallásos irányú, de nem is próbálhatom itt meg az idő rövidsége miatt elsorolni, mit a költészet, nyelvészet, vallásos irodalom terén, műfordítások és epigrammák mezején alkotott.

Én azt hiszem, vagy talán mondhatom, az írott hagyatékok lapozgatása közben mind jobban-jobban megerősödött bennem ama föltevés, hogy sokoldalú irodalmi működésére képesítő hatalmas ingeniuma, végtelen akarateréjét eláruló ama törekvése között fejlődött ki, melynek végcélja: magyarnak lenni!

Talán azért ír annyit, hogy az önképzőkörben minden ág művelődjön, talán inkább azért, hogy majdan a példán és elért sikeren felbuzdulva, legyünk követői, kik minden erejüket csak annak az egy ágnak szentelve tökéletesítsék azt, de mindenesetre azért, hogy magyar, minél gazdagabban magyar legyen e kör.

Az írott emlékek között kutatva, találtam egyet, mely a jelen viszonyokkal való bámulatos harmóniája miatt, valósággal megdöbbenett.

Ez 1863-iki Heti Közöny 21. számában, a kötet 182. oldalán lévő elnöki megnyitója Balogh Ferencnek.

Nem közölhetem itt szóról-szóra az említett helyen levő „Önképezdénk jövője“ című cikket.

Pedig igen nagy kár, mert szerény véleményem szerint e cikk fiatal, lelkes hévtől lángoló lelkét úgy tárja elénk, mintha csak saját magunk képmását néznénk egy jól megvilágított tükörben.

Mi röviden e cikk?

Balogh Ferenc, mint elnök, elfoglalván állását, reményét és örömét fejezi ki afölött, hogy az ifjúság méltó lett önmagához, méltó, mert a kör ügyét pártolni 54-en iratkoztak be. „Nincs már szívem félelmére nézni sirom fenekére“, — írja — „mert új törvények új szellemében a szabadság szállott alá s az ifjúság felfogá ezt és felragadá az önképzés és haladás zászlaját, mert ha az ifjúság ilyen nagy számmal üdvözli az újonnan megalakult egyesületet, azt többé partatlanul hagyni nem fogja, sőt mindig jobban és jobban a nagy eszme körül tömörül, mint a világosság felé tömörülés nemes fallanxa“.

Ez Balogh Ferenc egész lényének már ifjúkorában teljes nagyságban kiemelkedő alapja.

Új törvény! Új eszme! Szabadság és Haladás! S ki már ifjúkorában e négy fogalom minden téren vezéreszmévé tételének szent elhatározásával kél sikra, annak lehet is élete olyan, mint Balogh Ferencé.

És négy nagy alapeszméjét az önképzőkörre vonatkoztatva, miben s miáltal látja megvalósíthatni? Az ifjúságban és ifjúság által.

Ez Balogh Ferenc lényének másik hatalmas alapköve.

És eltért-e valaha e föltevésétől Balogh Ferenc? Erre, azt hiszem, elég bizonyíték lesz ama rövid nyugta, mit egy életen át megvalósított eszméért adtak neki tanítványai a koszorúja szalagján írva: „Öreg barátunknak!“

Látják önök, nekünk ez az egyoldalas el-sárgult közlemény kincs! Kincs, melyet Balogh Ferenc éppen ezelőtt félszázaddal tett végrendelete hagy ránk, ez az az összekapcsoló fonál, miért örökre miénk marad Balogh Ferenc.

Nem a végzet játéka ez? Éppen félszáz esztendeje annak, hogy Balogh Ferenc az elnöki székben ült, félszáz éve 54 tagja volt körünknek, éppen úgy, mint most.

S itt jön Balogh Ferenc szelleme, ő tudott bizni ötvennégy emberben. Belátta, hogy „nincs már szíve félelmére, nézni sírja fenekére“. Biztosítva van a kör jövője.

És a mai napig még igaza volt.

S most, hogy ötven év múlva ugyanannyian vagyunk? Félthetjük-e körünket? Leszünk-e méltó utódok őseinkhez és méltók önmagunkhoz.

Nem, soha! Csak lebegjen előttünk Balogh Ferenc szelleme, öröksége!

Eszme, Szabadság, Haladás! Higgyék el, mi most árvák lettünk, de nem egészen, mert meghalt, ki porainkból feltámadott, de szelleme él és élni is kell örökké közöttünk.

S mit hálánk, részvétünk jeléül tettünk sírjára, koszorúnkon írva: „Te újjá teremtél s mi megőrizzük eszméidet“ ma már hitem nem a hála jele, hanem a férfias fogadalom szent szava.

Eszme, Haladás és akkor Balogh Ferenc

számunkra nem halt meg, csak aluszik, mert valahányszor újra és újra alakul egyesületünk, mindig az ő szelleme támad fel csöndes, örök álmaiból.

Élet a holt betűk között.

Margit testvér tántorgó léptekkel hagyta el a királyi palotát. Amint kiért a szabad levegőre, lelkébe mégis belesuhant valami abból a szomorúságból, mely a márványíves termeken végigkísérte; szívét megremegtette annak a sívárságnak látása, mely a jövő képein egy pillanatra elébe rajzolódtott....

Hanem azért nem félt!

Kámzsáját erősen fejére húzta és sietett vissza a kolostorba. Már majdnem elérte a virágokkal és síró füvekkel körülütlelt épület kapuját, midőn bánatos, esedező hangon szólította meg valaki:

Margit soror!...

És Margit soror oda sem figyelve, hátra sem nézve benyitott az ajtón s gyorsan bezárta azt maga után.

Bent a nővérek chórusa fogadta. Örvendezve kísérték cellájába, hanem azért nem kérdezősködtek tőle, mert látták az arcáról, hogy Margit soror híven megállta helyét s ismét győzedelmeskedett az akaratokon és kéréseken.

Margit soror pedig ott benn a szűk és komor szobácskában világot gyújtott s nekilátott az írásnak. Az arany és ezüst szegélyű, bársonykötésű könyvbbe folytatta a szentírás másolását. Szép aranypiros initalét rajzolt s elkezdte írni az evangélium szent igéit: „Ez a nép ajkaival tisztel engem, szívük pedig távol van tőlem“. „Pedig hiába tisztelnek engem... ha oly tudományokat tanítanak, amelyek embereknek parancsolatai“.... Róttá-róttá egykedvűen Margit soror a betűket... mikor egyszerre lelkébe suhant e saroknál valami....

Szözi tisztasággal, tündöklő sugárzással úszott felé egy fehér virág. Kehelyéből kibajlott az a leány, kinek haja tüzarány, szeme hulló csillag, kiért daliák szíve hevült, daliák vére égett.... Eszébe jutott az élete!....

Hidegen, a királyi atya lemondó fájdalmától kísérve otthagya az öröm hajlékát. A pompás márványcarnokokat elhagyta, el a virágdiszes kerteket, hol könnyű játszi szívvel élte gyermekkorát, mosolyt fakasztva — pillangókat üzve....

....És valaki eljött érte!...

Ragyogó dalia, szépséges vitéz volt. Talán keletről jött, talán nyugatról jött. Arany volt mindene, drágaság a szíve, — lelke is. És ő úgy szerette, mint senkit e földön soha!

És eljött még más valaki is érte!

Fekete kámzsa volt a fején, úgy mint most neki. Arca nem látszott, csak a szeme villant ki belőle, és hívta, hívogatta mézédés szavakkal, gyémántos igéekkel: „Jer, jer, a lelked add nekünk szépséges aranyhajú, lilium vállú királyleány!” És ő ezt is megszerette.

Eljött vele ide a komor falak közé. Virágok ezrei nyiladoznak itt, a rózsa, levendula illata betölti az egész levegőt.... a habok zsongó muzsikája elringat lágyan minden álmodót..... az ónos ablakú szobákban a sororok testvéri szeretete elfelejti azt a régi emléket, azt a daliás királyfit, ki eljött érte egyszer talán keletről, talán nyugatról.....

Amint az esti imára hívó harang megszólalt, Margit soror csak akkor vette észre, hogy nem haladt tovább az írásban.

Elvégezte hát hirtelen az olvasón imádságát és elővette a szöges korbácsot. Levetette a kámzsát, aranyhaja kibomlott és ő csak ütötte, verte a hőszin vállat, a liliumgyöngye testet, míg sötét korallszínű vére ki nem serkedt. Azután ismét belemártotta a kalamust a tintába, de sehogysem ment az írás.

Csak odameredt a holt betűkre és életet olvasott ki belőlük...

„Pedig hiába tisztelnék engem“... és megjelent egyszerre előtte a harmadik. Szelid, egyszerű ruhában. A haja kúsza, hosszú, az arcán nehéz fájdalmak gyötrő nyomai, a szemei bánatos égszínkékek és belelátott ennek a harmadiknak a lelkébe.

Margit soror egyszerre úgy vette észre, hogy nagyon is megcsalta lelkét valaki, az a második, aki mézédés szavaival ide édesgette. Hörgő fájdalommal lehanyatlott a durva ágyra, szemei csodás fényben ragyogtak és a szívében keserűséget érzett..... De mégis mintha a kolostor kapujában hallaná azt a bánatos hangot, mintha látná azt a kékszemű Isten embert, amint odamutat és szól: „Menj, menj szépséges királyleány, ott vár királyod, ki eljött érted először talán keletről, talán nyugatról“.... mert hiába tisztelnék engem, ha oly tudományokat tanítanak, amelyek embereknek parancsolatai.

És Margit soror fojtónak érezte a kis cella levegőjét. Az éj csendjében kisuhant a kolostor kapuján... senki sem vette észre. Ment, ment, s íme megszólalt háta mögött a jól ismert bánatos kérő hang.

„Margit soror“!... És Margit testvér örömpesve megfordult s odaomlott az ölelő karokba. A csillagos ég pedig opálszínű árnyba burkolta be Margit sorort, az aranyhajú királyleányt és királyfit, ki eljött érte ismét talán keletről, talán nyugatról. A levendula és rózsa csodás virágai-

nak illata csókolta arcukat és Margit testvér a boldogság mámorában a holt betűk életének meleg sugarát érezte szívében....

Nemes István.

Ilyen az élet.

Vágyak kelnek, vágyak mennek...
Ilyen az élet s nem egyéb:
Sebesen forgó vágy-kerék!...

Mindenik küllön egy meggyötört szív
Siratja elmúlt, csalfa álmait;
Temeti merész, büszke vágyait...

Egy küllön ott ül bús-szomorúan
Az én vágyteli, meggyötört szívem,
Élet-tövisből megsebeztem.

Véresre tépte sok tövis-szúrás,
Száz csapást mért rá ez a csúf élet...
Száz csapás alatt — beteggé vérzett...

Sóhajok kelnek, sóhajok szállnak,
Reánk rohannak sok ezer vágyak...
Ilyen az élet s nem egyéb:
Seberen forgó vágy-kerék!

Doktor Dezső.

Tíz év után . . .

Aranyos fényű őszi délután
Sétáltak együtt: ifjú és leány.

Szemük mosolygott, az arcuk örült,
Ajuk a csóké — a szívük hevült...

Az avaron meg-megzizzen a szél
S ifjú a leányhoz halk szóval beszél:

„Ha lehullt a lomb minden régi fán,
Szeretsz-e majd még sok-sok év után?...”

Az avaron meg-megzizzen a szél
S lány az ifjúhoz halk hévvel beszél:

„Tiéd a lelkem, tiéd a vérem,
Az éltem érted — teérted élelem!...”

... És nem sétált együtt tíz év után,
Amint fogadták — ifjú és leány.

Csak én — én voltam ott tíz év után
Aranyos fényű, őszi délután!...

Nemes István.



Dialóg.

(A szünóra alatt a táncterembe asztalokat hoztak be. A jelenet egy igen félreeső asztalnál folyik, ahol két férfi ül. Az egyik 35 év körüli, a vidéki földbirtokosok rusztikusságával. A másik kb. 25 éves, a környezetből nagyon kirívó igen elegáns fiatalember.

Az öregebbik Sándor, a fiatalabbik Kálmán.

Történik az „érsolyvai ifjúság kedélyes dalestélyén“ a „Három szőlőtő“ dísztermében szünóra vége felé. A két férfi egy darabig szórakozottan hallgat. Látszik, hogy az előzőleg folytatott beszélgetés elég anyagot ad nekik a gondolkodásra. Végre az idősebb szólal meg.)

Sándor: Ne tedd öreg, ne tedd. Hidd el, az asszony olyan, mint a rezesbanda: csak megszűröl jó hallgatni, de okos ember nem viszi a házába. Praksziszból mondhatom neked. Fogadd meg, te ingyen jutsz ehez az akcióhához, ami nekem már idáig is nyolc évi házasetbe került.

Kálmán (kényelmetlenül): Kérlek, vegyünk talán más témát elő. Különbén meg vagyok győződve, ha valaki megkérdené tőled, szabad-e ezt a dolgot ilyen tónusból kezelni . . .

Sándor (közbevág): Persze, hogy nem szabad; de csak folytassuk, éppen azért.

Kálmán: Nagyon komolyan kérek, az ügy komolyságát . . .

Sándor: Nevetséges, te túlbecsülsz ezt az ügyet, mikor komolyságról beszélsz. Nem látod, hogy ez egy komédia és nem veszed észre, hogy ebben a komédiában te játszod a csörgősipkás szerepet. Egy ember, aki két évig volt Párisban, ma három hete hazajön Berlinből Érsolyvára és beleörül a legelső csinosan rakott lokniba, akit talál . . . Most pedig megjelenysz itt, a „Három szőlőtő“ dísztermében, pomádés kántortanítók, müblazírt papkisasszonyok társaságában; négy héttel ezelőtt a Lohengrint hallgattad, most hallgatsz az érsolyvai dalárdát, amint öt családapa és tíz ambiciózus mesterlegény üvölti feszes ferencjósokában, hogy: hazám, hazaháham! és csak azért, hogy most is az Évi Mariska szoknyáján ülhess. Édes cimborám, ez az ügy — majd emlékezz rá — csak a te számodra lez tragédia, mert fuccsba fog menni miatta az egész életed, a nézőknek ez kitűnő francia vígjáték marad. Méltán nevet rajtad az a falusi kosta, aki nem házasodik húszezer koronán alul.

Kálmán: Hadd nevéssenek. Nekem annyit számít a nevetésük, mint a tiszteletük. Én rajtam nevetne . . . ez a társaság . . . itt?

Sándor: Igen, nevetnek. És méltán nevetnek, míg neked nem áll jól az a nemes lenezés, amivel ezt fogadod, éppen mikor végleg közük fogsz telepedni. Mert Évi Mariska abban a körben sohasem fogja magát otthon érezni, ahova te vinnéd és ha Párisba viszed is, visszafáj a szíve az érsolyvai vasárnap délutáni tejeskávés uzsonnák után. Különbén neki felesleges is volna átlépni abba a másik körbe, mert te le fogsz

szállani közük egy fél év alatt. Már most is pompásan símulnak az ellentétek köztetek és mondhatom, hogy nem ők asszimilálódnak, hanem te. Hallottam az imént egy pár szót a beszélgetésekből. Mondhatom, olyan finomul beszélteél, akár egy parfümözött megyei írrok. — Cimborám, én is voltam két krajcárral a vásáron és mondhatom neked, hogy finoman nem szoktak beszélni, csak a mucsaj kisasszonyokkal. Finoman szokott beszélni a jogászyerek a francia kisasszonnyal, akinek a szíve hajlandóságát megakarja nyerni. Úri lánnyal, fiam, csak természetesen lehet beszélni, mert ha finomkodol, le-sajnál. Te ezt a tónust magadtól fel nem vettél volna soha. Hogy mégis felvetted, az már ennek a környezetnek a hatása. Érzed, hogy ezeknek a langyos cukros víz az ideáljuk, hát magad is igyekszel ilyen cukros víz lenni.

Kálmán: Hát jól van. Ha úgy van is. Én meguntam, utálok azt a világot, ahonnan hazajöttem. Jólaktam mindennel, ideje, hogy ellejtsék mindent. Én ezt a lányt szeretem és ha arról volna is szó, hogy valamelyikünknek csak tűrni, tűrni kell szeszélyt, nervóizást, akkor se félts minket. Alkalmazkodom hozzá, ha ő nem akar, vagy nem tud. Én tudva torz leszek, ha ő úgy akarja; megteszem, ami ellen a józtlésem és az eszem tiltakozik, ha neki örömet okozok ezzel. Mert szeretem.

Sándor (nagyon szomorúan): Te most azt hiszed, hogy valami nagyon szépet mondtál, mindent legyőzött. Így okoskodtam én is, mikor egyszer Máli nénéd valami semmiért felakarta bontani az eljegyzésünket. És . . . az esküvőnk után három hónappal összevesztünk azon, hogy a szecs kavagót kivitessük-e a tanyára, vagy a fás-szűben maradjon. Én nem vártam többet az asszonyoktól soha, csak hogy ne gyűjtsák fel azt a házat a fejünk felett, amit mi, férfiak, felépítettünk. Ugye nem sok. És még ilyen asszony is kevés van a világon. Én csak egyszer beszéltem Évi Mariskával, de garantálom, hogy nem tartozik ezek közé a kevesek közé. Pokollá lesz az életetek, mihelyt megszokjátok egymást és érvényesülnek azok az ellentétek, amiket most vagy nem látsz, vagy nem akarsz látni. Erre az igazságra az életemet felteszem. Te akarsz egész életedre kielégülést találni ebben a szálnalmasan vézna, falusi levegőben; te, aki világeletemben ibolyafaló voltál, akinek csak az kell, ami színes, ragyog, sőt az se, Páris se kell, ha nem új. Te akarod magad leköttni egy lányhoz, hozzá ilyen véznalelkű semmihez! Engeded magadat ostoba módon megfogni, készpénznek veszed, hogy a lány adja az elolvadt szerelmest és a mama udvarol — nem neked, hanem annak a háromszáz hold fekete földnek, amibe a leány beleül a réveden.

Kálmán (hidegen): Köszönöm; igen szemléltető módon mutatod be társadalmi sikereimet.

Sándor: Menj el hazuról, menj fel Pestre, ne is gyere vissza hat hónapig. Neked van pénzed. Pénzért ad neked a város mindent. Asszonyt is, színesebbet, melegebbet, mint ezek. Menj fel.

(Elég hosszú szünet.)

Ilyen család tud levenni a lábadról. Ilyen család.

Kálmán (ingerülten): Engem barátom nem vettek le a lábamról. Eljárok hozzájuk, mert akarok. Különben a családot te nem is ismered.

Sándor: Azt akartad mondani, hogy még nem voltam náluk. Ez igaz, de azért csak olyan jól bemutatathatom őket, hiszen a lateinerek sorsa olyan szürkén egyforma. A papa délután kaszinóba jár, kaláberezik, szidja a kormányt, hogy mért nem húzta el a szerbek nótáját; azután szidja az ellenzéket, hogy még azt a rongyos választójogot se tudja kivívni. A mama főz, pletykál és fogja a fiatalembereket. A kisasszony olvassa a „Tolnait“, zongorázza a Rigolettót. Mióta ráadták a hosszú szoknyát, tudja, hogy nagy lány. Cili, a papkisasszony, megtanította, hogy amit a fiatal urak a táncteremben a lányok fülébe sugdosnak, nem igaz, hogy a Jókai regényeibe nagy lánynak nem lehet, de nem is divat hinni és mindketten erősen hiszik, hogy ez ellettapasztalat. Mariskával különben már beszéltem egyszer. Igazi felsrófolt eszű falusi hölgy, olyan kávénéike jelölt, akinek a természetes iránt semmi érzéke sincs és adja a blazírtot; mert egyszerű nem tud lenni.

Kálmán (izgatottan): Kérlek, ne folytassuk. Elég volt. Te sok rossz szófizmát hánysz egymásra, amiből — érzem — egyetlen egy szó sem fog beteljesülni, akármilyen valószínűnek látszanak is. Olyan emberekről beszéltél, akiknek az ügyét mostantól kezdve a magamévá teszem; érted? Ez az első lány, akit szeretek és . . .

Sándor (közbevág): Reméljük, nem az utolsó.

Kálmán: Kérlek, kezdesz ízléstelen lenni.

Sándor: Köszönöm. Ez mellekes. Az a fő, hogy utazz el még holnap, különben ez a nép a nyakadba varrja magát menthetetlen.

Kálmán (látszólag nyugodtan): Barátom vagy?

Sándor: Remélem, nincs okod az ellenkezőt hinni . . .

Kálmán: Ha barátom vagy, akkor erről az ügyről többet egy szót se fogunk szólni egymás között. És ha mégis akarnál . . .

Sándor: Megörültél? Hát be akarod dugni a füledet minden előtt. Tönkre akarod magad tenni egészen!?

Kálmán (határozottan): Mondtam, erről az ügyről nem fogunk többet szólni.

Sándor (nagyon izgatott): De én áthágom ezt a tilalmat. Mert örült vagy, igen, örült! Már akkor megörültél, mikor közé mentél ennek a népnek. Micsoda társaság, micsoda undorító társaság!

Kálmán (sápadtan): Ezek után . . .

Sándor: Gyülölöm ezt a bandát! Gyülölöm, érted! Mert tönkre fognak tenni, letörik a karriéredet, szerencsétlen félemberré tesznek, amilyené én lettem. Ezek az undok bornirt alakok, akik az ekzisztenciádon majd osztoznak, ez a buta falusi liba, aki . . .

Kálmán: (Sápadtan felugrik és két lépést Sándor felé megy. Ez gyorsan felugrik. Egy percig farkasszemét néznek egymással. Sándor rekedten kacagni kezd.)

Sándor: Idáig jöttünk!?

(Szünet.)

Nem, barátom, tévedsz. Én asszony miatt nem verekszem. Érdemesebb dologért, kártyáért, vagy egyébért talán megtenném, asszonyért nem teszem meg.

(Leül. A partnere szintén. Igen hosszú szünet.)

Kálmán (Egy kicsit szégyenli a dolgot): Ha megbántottalak valamivel, bocsáss meg. (Az asztalon keresztül kezét nyújtanak egymásnak és még jó darabig kéz kézben beszélnek.) Bocsáss meg. Én tudom, te barátom vagy, talán az egyetlen igazi barátom. Meg vagyok győződve, hogy jóakarattal mondtál mindent, csak . . . ott hibázol, hogy nem igazán látod a dolgokat.

Sándor (nagyon keserűen): Kedves cimborám, te engem az imént inzultálni akartál és én azt mondtam, hogy asszony miatt nem verekszem; most azt mondom, üss arcul azonnal, csak azt ne mondd, hogy tévedek abban, amit beszéltem. Elöl kezdem: Igérd meg, hogy holnap elutazol.

(Csend.)

Igérd meg legalább, hogy jól, de jól meggondolod a dolgot és hogyha ellene szól a józan eszed, félbehagysz az egész dologgal.

Kálmán: Ezt megígérem. Majd meggondolom a dolgot.

(Kis szünet. Kálmán feláll.)

Engedj meg, a legközelebbi táncomat már lekötöttem.

(Elmegy és felhívja Évi Mariskát. Kar karban elmennek Sándor előtt; ez utánuk néz, nagyon szomorúan. Most érzi, mennyire semmik az ő érvei, milyen szánalmasan egyenlőtlen fegyverekkel küzd ő a lány hódító, gyönyörű fiatal-sága ellen. Csendes rezignációval vállat von.)

Omnes eodem cogimur!

(Függöny.)

Tengeren este.

Lebegünk lágyan . . . Lobban a lámpa
Távoli tornyok csúcsairól . . .
Gomolyog a füst, feketén, lágyan
Szakadoz széjjel . . . Száll a hajó . . .

Dübörög tompán, dobog a gép
El-elmerengve fárosz-lángon —
— Csillagos éjjel be mese-szép —
Ringva merengni hús habhátton!

Esteli szellő, illat lehellő,
Lebben az árboc húrjain át:
Zeng a kötélzet, — mint mese-szellő —
Sejtelem édes, régi danát . . .

Esteli szellő lágy barcarollét
S pompázó partok illatát hozza,
Végtelen tenger fekete-kékjét
Csipkés habokban lágyan fodrozza.

Csillog a csillag, suhan az égen
Lassan előre lila felhő,
Távol az égen remegő fénnel
Halavány félhold csillan elő . . .

Hiába nézek mereven az éjbe,
Lassan elaltat a csillagos éj . . .
Hús habok hátán, halavány holdfényben,
Barna leányról álmodom én . . .

Gyenge Miklós.

Barátomnak.

Te, gondolom, most színházban vagy.
Én, lásd, az utcát járom . . .
Keresem, amim odavan:
A boldogságom.

Kereslek téged s mást, kihez csak
Fűz egy kis vonzó emlék,
Mi lenne? — úgy elgondolom —
Ha rátok lennék?!

Kérnélek, mondd el, hogy mi történt
Mióta nem láttalak
S kérdenék tőled róla tán
Bohóságokat.

De te, tudom, most színházban vagy,
Ő rég álomban pihen,
Csak valaki . . . jár az utcán
És . . . több semmisen . . .

Vári Lajos.



Fiaink.

Eredeti modern vigjáték három felvonásban. Írta: **H. J. Byron**.
Angolból fordítja: **Mező Kálmán** 1. jh.

Személyek:

Sir Geoffry Champneys* (vidéki nemes),
Talbot Champneys (fia),
Perkyn Middlewick (volt vajkereskedő),
Charley Middlewick (a fia),
Kempster (Sir Geoffry szolgája),
Poddles (Middlewick szolgája),
Violet Melrose (gazdag örökös),
Mary Melrose (szegény unokahuga),
Clarissa Champneys (Sir Geoffry nővére),
Belinda (házi szolgáló).

Idő: Jelen.

Szin: I. és II. felvonás történik Hertfordshire-
ben a III-ik Londonban.

I. felvonás.

Szin: Csinosan bútorozott társalgóterem
Middlewick házában. A háttérben üvegajtó s mögötte
egy kert látszik. Jobbra, balra ajtók. Poddles belép.

Poddles: (szünet után, óráját nézve) Félhárom
és az úrfiak még most sem érkeztek meg. Biztos,
hogy a vonat késik. Nem csoda, ha az öreg úr
aggódik. Mondhatom, hogy sir Geoffry ugyancsak
aggódik kedves fiáért. Istenemre, hallani őket, amint
„fiaink“-ról beszélnek, az ember azt hinné, hogy
nincsenek más fiúk és örökösök ebben a gróf-
ságban, csak ez a két ifjú úr, akik ma délután
hazaérkeznek.

Belép Kempster.

Kempster: Mr.** Poddles mi hír a fiatal
urakról? Sir Geoffry épen most ment el és

Poddles: Minden percben megérkezhetnek.
Mr. Champneys megírta, hogy

Sir Geoffry előre tolja Poddlest és belép.

Sir Geoffry: Hány óra Kempster? Miért nem
tudattad velem, hogy

Kempster: Bocsánat Geoffry úr épen most
tudakozódtam

Sir Geoffry: Igen, igen, eredj a kocsihoz.
(Poddleshez) Itthon van urad?

Poddles: Megnézem, Geoffry úr, méltóztas-
sék helyet foglalni, rögtön megnézem. (Elsiet.)

Sir Geoffry (türelmetlenül járkál a szobában
az óráját nézi és nyugtalankodik): Igen, igen a
vonat késik, de azt hiszem, hogy ők nem
Miért nem felelt Talbot levelemre? Miért von a
kínpadra? Pedig tudja, hogy mennyire aggódom!
Már három éve nem láttam a kedves fiút s már

* A nevek így olvasandók: Szer Dzsifri Csempnisz, Telbót
Csempnisz, Perkin Milvik, Csarli Milvik, Kempster, Podlesz, Vejet
Melroz, Meri Melroz, Klarissza Csempnisz, Belinda.

**Mr. = Mистер, megszólításkor használatos kifejezés. Ma-
gyarul = úr. Sir (olv. Szér) körülbelül megfelel a mi „méltóságos“
kifejezésünknek.

szeretném hallani nézeteit az emberekről és a dolgokról. Tudom, hogy olyanok lesznek, mint az enyéim.

Belép Charissa Champneys kisasszony — a báró nővére —, egy éltesebb vénkisasszony.

Clarissa: Nem tudtam magamat visszatartani, hogy ne kövessék, Geoffry, annyira aggódom a kedves gyermek miatt.

Sir Geoffry: (boszúsan) Természetes, hogy aggódol. De hát én!

Clarissa: Kétségtelen, hogy Mr. Middlewick is nagyon aggódik drága gyermekéért.

Sir Geoffry: Clarissa, te meglepsz engem. Mert, hogy ez a két fiatal ember most Párisban véletlenül összekeverült és együtt jönnek haza, az még nem ok arra, hogy együtt említsd őket. Nevetséges! Az én fiam régi nemesi családból származik. A másik fiatal ember egy vajkereskedő fia.

Clarissa: Egy volt vajkereskedő!

Sir Geoffry: Lehetetlen! Egy vajkereskedő nem vonulhat vissza! Széttörheted, összezúzhatod a vajas hordót, azért a vaj szaga mégis megmarad örökre. Middlewick úr nagyon tiszteletreméltó ember s nagy befolyása van szomszédra.

Clarissa: Ezért légy türelemmel vele szemben.

Sir Geoffry: Legyen. Életem álma az volt, hogy az én Talbot fiam feltűnjék a parlamentben. Evégből egy sereg intézkedést tettem s megtanítottam őt arra, hogy föltétlenül kövesse tervemet, ne térjen el tőle se jobbra, se balra, hanem engedelmessédjék mint mint

Clarissa: Mint egy gép.

Sir Geoffry: Mi? Igen, mint egy gép. A gépek sohasem sztrájkolnak.

Clarissa: Remélem, hogy meg fog felelni várakozásodnak. Tekintve előnyeit, az ő levelei nagyon is nevezetesek. (félre) Kivéve a levelek rövidségét, ami ebben az esetben nem az éleselméjűség jele.

Sir Geoffry: Az Istenért? Clarissa, minő asszony vagy te? Mi bajod a fiúval? Levelei kisé rövidék, de változatlanul erőteljesek. Én nem akarom, hogy fiam író legyen. Azt akarom, hogy a politikában tündököljék és

Clarissa: Azt hiszem Middlewick úrnak is hasonló tervei vannak fiát illetőleg. Ő is azt szeretné, ha fia a politikai élet terén működne.

Sir Geoffry: Clarissa, úgy látszik, hogy te nagyon érdeklődöl Middlewick iránt, aki nagyon parasztosan beszél, késével eszik s úgy viseli magát a társaságban mint valami aranyásó, aki aki

Clarissa: Aki ott jön az úton. Válogasd meg szavaidat, Geoffry, különben meghallja.

Sir Geoffry: Clarissa, te oly kiállhatatlan asszony vagy, én nem tudom

Mr. Perkyn Middlewick megjelenik az üveg-

ajtóban. Ötven év körüli, jóltáplált, kényelem-szerető ember.

Middlewick: Ah, Geoffry úr, örülök, hogy láthatom Önt. Champneys kisasszony! alázatos szolgálja. (Sir Geoffry tartózkodóan, miss Clarissa örömmel rázza meg Miedlevick kezét.) Meleg van, borzasztó meleg van.

Clarissa: Igen, nagyon meleg van.

Middlewick: Mi ujság Geoffry úr?

Sir Geoffry: Semmi!

Middlewick: Semmi? Nemh allott semmit fiáról?

Sir Geoffry: Egy szót sem.

Middlewick: Óh az én fiam egy nyolc oldalos levelet írt nekem. Nemsokára itt lesz. Elküldöttem a kocsit.

Sir Geoffry: (közönyösen) A kocsit?

Middlewick: Igen. Nemsokára itt lesznek. Nem értem, mi az ördögnek ír nekem Károly fiam nyolc oldalas leveleket félig idegen nyelven? Itt egy kevés francia, egy darabka olasz, ott egy csipetnyi latin, amott valami költői idézet — legalább azt hiszem, hogy az, mert borzasztó zagyvalék. — Azt hiszem, ezt azért tette, hogy megmutassa, hogy a reá költött pénz nem veszett hiába!

Sir Geoffry: (elégtétellel) Ah, milyen más az én fiam. Az én fiam tapasztalatait és élményeit magába rejti addig, míg nem a maga ura. Az Ön fia úgy tesz, mint a számócaárus, aki a java számócat fölültre halmozza, a rosszat alúlhagyja.

Middlewick: Lehet, hogy úgy van. Talán a hordó vaj sem színig vaj! Mikor én kereskedő lettem, a legfinomabb vaját árultam — színre! Valójában azonban csalás volt az egész, szívtelen csalás. Ilyen lenne Károly levele is? Nem hiszem!

Clarissa: Ne is higgye kedves Middlewick úr!

Middlewick: (félre) Milyen finom lelkű nő! Nem első eset, hogy ily lekötelező velem szemben! A műveltet játszom előtte, hadd egye a méreg a vén kópét.

Sir Geoffry: Tudom, hogy „fiaink“ ide fognak jönni, bocsánat, hogy így intézkedtem és . . . (kocsizörgés hallatszik) itt vannak! itt vannak!

Middlewick: (az ablakhoz rohan) Ők!

Sir Geoffry: Óh mily bágyadt vagyok. (Dívánra hanyatlik.) Az a gondolat, hogy újra láthatom drága szép gyermekemet

Clarissa: (félre) Ne légy ily nevetségesen gyöngö, Geoffry!

Sir Geoffry: Még hozzá egy kereskedő előtt. Igazad van. (mosolyog.)

Middlewick: Valami olyan kissé kel emesen izgató valamit érzek

Belép Charley Middlewick.

Charley: Apám! Kedves apám! (Atya karjaiba rohan.)

Middlewick: Fiam! fiam! (megöleli őt; tüntetnek örömmel. Charley csinos fiatal ember.)

Sir Geoffry: Igen, de hol van az én fiam? hol van Talbot?

Talbot Champneys belép. Lány, asszonyos természetű ifjú, középen elválasztott sárgás-vörös hajjal. Arcán pihés bajusznak és szakállnak gyenge törekvése látszik. Rettenetesen ki van nyalva, arca sáppadt, orrán szemüveg.

Sir Geoffry: Talbot, kedves fiam, úgy örülök, hogy

Talbot: Igen, igen, hogy vagy? Istenemre, hogy megöszültél, alig ismerek rád. És ez nemde Clarissa néném? Egek, milyen változás három év alatt, alig ismerlek meg. (Megcsókolja és beszélgetve félrevonulnak.)

Middlewick: Nos Károlyom, hát hogy tetteszem? Megöregedtem azóta?

Charley: Dehogy! Oly friss és egészséges vagy, mint mikor utóljára láttalak!

Middlewick: És te hogy megnőttél!

Charley: Igen!

Middlewick: De Károly, még nem mutattál be barátodnak!

Charley: Talbot, ez itt apám.

Middlewick: Örülök, hogy megismertem Önt!

Talbot: (szemüvegén át néz rá) Hogy van?

Middlewick: Köszönöm, frissen, mint egy négy éves kis öreg. Remélem, többször is látjuk Talbot urat, fiam barátját ?!

Sir Geoffry: Igen, igen Mr. Middlewick. S mégis biztos vagyok abban, hogy fiaink az életben messze eltávolódnak egymástól. Az Ön fia a kereskedelmi élet terén fog magának foglalkozást szerezni, az enyém pedig — bízom benne — a politikában fog tündökölni, tehát — bocsánat, hogy hozzáteszem — egy sokkal magasabb életkörben.

Middlewick: (félre) Igen, hisz' máris tündöklük.

Clarissa: De Geoffry, talán Middlewick úr és fia egy rövid időre egyedül szeretnének maradni . . .

Middlewick: Ha úgy gondolja. (félre) Mily előzékeny nő!

Sir Geoffry: Helyes. Jer Talbot, nézzünk szét a gazdaságban.

Talbot: Én nem bánom. De nagyon éhes vagyok!

(Sir Geoffry és Talbot elmennek.)

Middlewick: (Clarissához) Hogy vélekedik Ön unokaöccséről?

Clarissa: Tökfilkó! (elmegy.)

Middlewick: Nagyon okos asszony! Ne vedd rossz néven, de barátod ostoba fickó s nagy számár!

Charley: (könyörögve) De apám!

Middlewick: És az apja politikai pályát szánt neki!

Charley: (félre) Ő lett gorombább, vagy én érzékenyebb? De ki vagyok én, hogy őt bíráljam. Mi lettem volna én az ő áldozatkészsége nélkül. Azért, hogy parásztosan beszél, jobb szeretek az ő fia lenni, mint húsz büszke Champneysé.

Middlewick: (leül) És most kedves Károlyom, mondj el nekem egyet-mást az idegen világrésekben szerzett tapasztalataidból! Hogy tetszik Páris? Nemde kellemes hely?

Charley: Gyönyörű!

Middlewick: Igaz, hogy ott a lóhúst is megesszik?

Charley: Mesebeszéd!

Middlewick: Gondoltam. Azt hiszem, a béka-hús evése is hazugság.

Charley: Rosszakaratú ráfogás. Páris valódi paradicsom. Hát még a szép Itália!

Middlewick: Nem a lazzaronik hazája!

Charley: A szépségnek, a költőiességnek hazája! Milánó! Velence! Verona! Flórenc!

Middlewick: Ahonnan az olajat hozzák!

Charley: Róma! Nápoly!

Middlewick: Ott van a Vezúv is nemde?

Charley: Igen.

Middlewick: Volt akkor kitörés mikor ott jártál?

Charley: Nem.

Middlewick: Látod ez már hiba! Én nem korlátozlak téged, Károly! Azt mondtam: „Nézz meg mindent“ és én biztosra vettem, hogy te ragaszkodni fogsz egy kitöréshez!

Charley: De édes apám, hisz minden mást láttam. Megnéztem Pompeyirt és Herculaneumot!

Middlewick: Mit?

Charley: Pompeyit és Herculaneumot! Tudod, ezek elpusztultak!

Middlewick: Két szerencsétlen olasz kereskedő ugy-e?

Charley: Dehogy! Ezeket eltemették a

Middlewick: Eltemették? Az volna szép, ha megtagadták volna a tisztességes temetést a két szerencsétlentől!

Charley: Nem érted!

Middlewick: (tompán) Nem értem, nem.

Charley: De Németország, apám a Rajna! a „várkoszorúzta Drachen fels“, az Ehrenbreitstein vára!

Middlewick; Aaron? Az valami dagadt német zsidó, ugy-e?

Charley: És a német asszonyok! (megböki.)

Middlewick: Károly!! Aztán szépek-e heh? (közelebb megy hozzá.)

Charley: (sóhajt) Ah!

Middlewick: Elvesztetted a szíved!

* Idéz Lord Byronból.

Charley: Nem német lánynál, oh nem, egy nő, akivel.

Sir Geoffry (kivülről): Jól tesszük, ha csatlakozunk barátainkhoz . . .

Charley (félre, nevetve): Itt van Talbot szeretetreméltó apja. Nem cserélnék vele szülőt, bármily előkelő is. A mi vérünk nem tiszta nemesi vér, de szabadon folydogál; az övé borzasztó tiszta és alig akar csergedezni. Nem, Talbot barátocskám, nem irigylem téled apádat (fölkel és csatlakozik Middlewickhez).

(Folyt. köv.)

Bánatos őszi ének.

Lángoljatok tűztestű lányok!
Tomboljatok vad-vágyú,
Lobogó vérű csók-daliák!
Szeressetek vidám virágú
Pamlagos rét puha pázsitján! . . .
Én a szelíd csókú, bús őszre várok . . .

Kora-esett, bús kedvű, bágyadt,
Az ősz avar belepte
Rőt réti ösvényére én mosolygva lépek.
Egy érzés van csak: s az a bánat
S csak a szomorú vágyak a szépek! . . .

Sápadt arcú, bíbor szerelmek.
Halk csókok, mosolygós könnyek!
Én, a Ti rabotok büszke vagyok.
Érzem, hogy egy őszi sugárral
Chrisanthemos, puha ravatalon
Szep esendben meghalok.
Az, Ősz, Anyám beszór majd hervadó virággal.

S ölelnek liliom leánykarok . . .
Evoé, virágos ravatalon! . . .

Gyenge Miklós.

Horátius VII. epódosa.

Hová, háová rohantok bünösök, miért
Ragadtok gyilkot most elő?
A szárazon s a tengeren talán kevés
Latinnak vére ontatott?
Nem azt szolgálja ez, hogy büszke Carthago
Várát fölgyújtsa római,
Avagy, hogy ott lépkedjen a szabad britann
A szent úton bilincsiben,
Hanem hogy párthus óhajok szerint hazánk
Önnön kezétől vesszen el.
Oroszlán- és farkasnál nem történik ez,
Csupán egyéb fajú iránt.
Vak örület, vagy még nagyobb erő ragad,
Vagy átok-é? Feleljetek! —
Hallgatnak. Arcukat sápadtság szállja meg,
Szívök dobogva megrepeg.

Hej! így van. Rómát úzi gyászos végzete

S a testvérgyilkosság büne,
Mióta Romus vére folyt ártatlanul
Megátkozván utódokat.

Jógh Gyula.

Üdülködés.

Tavaszi volt, üde, májusi tavasz. A lány selymü szellő szelíden ringatta a fák merengő lombját s a titkosan susogó levelek közt megannyi játszi napsugár lopta be magát. kacéran fürödve a gyöngyöző habokban s merült el a forrás csörgedező vizében. Csöndes nyugalom, azúros pompa ömlött el a harmatgyöngyös virágok bomladozó szirmán ott a lombhullámos hegyoldal tövében, zenésen szökdelő patakocská partján. A patakocská ezüst-csörgedezése lány szimfóniával olvadt a lomsátor halk neszü csöndjébe. S a szelíden integető virágok még most bontogatták keblük illatos leplét; a bimbók szíromzatából színes álmok bontakoztak ki üdén, játékosan.

— Színes ragyogás, előmlő tündéri báj, virágtündérek mámorító illatú laka, lány szimfónia . . . mindez azért, mert a lomsátor bájos dalú csalogánya érkezni fog! Reggeli sétáját teszi kedves tündérekéi között. — S ímé, mint félénk özike, játszi szökelléssel közelg a forráshoz. Leomló arany haja vállaira bomolva; szelíd arcán előmlő mosoly és . . . mint a fönix, csodás, elbűvölő dalt dúdol, mely mint varázsszene hangzik belé az erdő szimfóniájába s mintha az ezüstös paták csörgedezése, a lomsátor édes titkú susogása, a mély csönd szinte zenés nyugalma szívének karaként kísérené e csalogány dalát. Az erdő lombrezgésű homálya misztikus színben öntötte el szelíd arcát s a belopódzó napsugarak mosolyában inkább angyal volt, mint földi lény. Szinte nem mertem hinni szemeimnek . . . pedig ez ő! Azok a mély szelídségű szemek, az a mindig mosolygó arc, édes báj, az a csalogánydal . . . igen! ez ő, a kis Elvira!

Elvira! rebegtem önfeledten! Elvirám, édes kis galamb! S a boldogság és öröm súlyát tovább titkolni nem tudva, előléptem a fa mellől, ahonnan a tündérkirálynő megérkezését vizsgáltam. Mint megriadt őz emelte föl hirtelen tekintetét az imént édes mosollyal üdvözölt virágról s láttam, mint szökött hőszin arcába a pír s mint rejtve, szendén viruló vadrózsa állt előttem tündérein, szüziiesen. Nem szólt . . . én leszögezve álltam, mintegy ítéletemet várva. Óh, ez a pillanat! Mikor piciny kezét ajkamhoz emeltem, hogy ráleheljem-lelkem tiszta sóhaját! Mikor aranyfürtös fejét vállamra hajtotta, mikor éreztem rózsás ajkának lehelletét: óh, ekkor . . . ekkor, mintha az ég és föld borult volna egymás kebelére,

mintha az ég lehélte volna szüzi csókját a föld égő ajakára! Szívünk összedobbant mélyen, tisztán.

Hosszú évek után édes viszontlátás volt ez ott a természet dobogó ölén, a tavasz lomb-suttogása mellett, a halkán morajló patakocská, hűs forrás partján, a reggel üdeségében... hosszú évek múlva, a búcsú fájó percei után itt e forrás mellett, a lombhullató ősz melanchóliájában, az akkor csüggedt lombók zokogó siráma mellett, a fáradt nap haldokló alkonyán.

Akkor lombhullató ősz! Most rügyfakasztó tavasz! Annak méla melanchóliája, — ennek élet-vi dor üdesége olvadt most egybe fõnségesen, tisztán.

* * *

S az öreg fa még állt, nagy idők emléke kedves emlékünk hű őrizője... Mint vidám gyermekek véstük be kergébe nevünket egymás mellé és most... most boldogan véstünk a betűk köré koszorút... most, amikor szívünk összedobbant tisztán, boldogan. S mi édes volt végig repülni a múlt felhőin s a nagy légi útról mintegy megérkezni a boldog jelen csalhatatlan valójához, ott a lombos erdők panorámájában.

* * *

S kéz a kézben, mint újra boldog gyermekek szökdeltünk az erdők hűs rejtekén, régi ismerősöktől, a kedvesen mosolygó virágoktól üdvözölve hazafelé vidáman, boldogan...

— — — — —

Meddő vágy.

(Madonnához sírom.)

Be szép lett volna
végigsétálni együtt a nyarat
elálmodozva.

Gyönyörű — hidd el —
hűs éjszakákon csillagot nézni
daloló szívvel.

Keresni egyet,
ami a tiéd, vagy a párodé:
— úgy gyönyörködtet!

Óh vajha, vajha
egy éjszaka még, az elmúlt nyárból
reánk szakadna.

Be kiélvezném
titkos örömét s elandalodnám,
élő szép egén.

De ime — látod —
hasztalan sírunk múltával vissza
letört virágot!

Akkor engedték,
hadd múlték csöndben, hatástalanul
a nyár felettünk,

nem vettük észre,
és már elröppent. Odavan dala,
derüje; vége...

Be szép lett volna
együtt sétálni, nyáron; éjeken;
elandalodva...

Vári-Lajos.

Az én útam.

Az én útam csak golgota-járás!...
Az én útam a nagy kínok útja;
Az én útamon sok tövis terem,
S szíveimben van a szenvedés kútja...
Az én útam csak golgota-járás!...

Tövistől sértett, össze-vissza vágott,
Göröngyös úton felvérzett lábam,
Nehéz léptekkel vánszorogva rajta,
És a nyomában — csak vérvirág van...
Göröngyös úton felvérzett lábam!...

Göröngyös, görbe, hínárba vesző
Élet-útamon el-elbotlom.
S nincs senki, aki felemelne...
Nincs senki, aki — félredobjon...
Nincs senki, aki félredobjon.

— d. — d. —

Irodalom.

Jób Dániel novelláskönyve. Ifjúkor, ez a címe Jób Dániel novelláskönyvének. Azt az ifjúkort azonban, melynek hamvas, finom dala harmatos üdeséggel és valami panaszos bűgő bánattal ebből a könyvből felénk illatozik, ezt az ifjúkort, mondom, csak kevesen élék, át ez az ifjúkor az érzékeny lelkeké. A legtöbb fiatalélet legördül, elhal siváran, külsőségekbe merülten, minden észrevehető belső mozgalom nélkül s anélkül, hogy lelkünk szava — csak egy pillanatra is — megszólalna; év, év után száll, s egyszerre csak azon vesszük észre magunkat, hogy kopaszodunk és megöszültünk. Jób Dániel hősei nem ilyenek. Ezekben lélek él; a szívök mozog és szívükből égő szerelem parázsa vöröslök ki izzón. A Jób Dániel hősei fiatalon, a 23—25. éves fekete fejükkel érettebben éreznek, komolyabban gondolkoznak sok szobatudós olcsó bölcselkedésénél, ezek az alakok, — mint az író maga mondja — „ráeszmélnek a dolgokra. És ez a legtöbb!”

Az egész könyv tiszta, zengő líra. Benne dalol egy finom léleknek sok szépen kigondolt átérzése és minden megfigyelése. Ott zihálnak lázas színházi esték, melyek alatt a sötét nézőtérben két szempár nem az előadásra ügyel, élénk varázslódnak tündéri, nyári kertek virággal, holdfényvel, csókkal, álommal; csodás tájak egybefolyó élőképpé elevenülnek, majd kedves budai utcácskák integetnek földszintes házakkal, muskátlival az ablakokban; az országúton elkésve egy ember ballag bánkodón, s virágja mellé roskad az út porába; s közben himnuszokat hallunk a tavasz szerteömlő mámoráról, ódák hangzanak el nőimádásról s mindarról ami csak egyszer volt és többet soha...

Akik keblükben hordanak könnyektől tisztára mosott érzéseket; akiknek voltak már szerelemtől részeg, bánattól mámoros, ifjúságtól erőteljes átsírt vagy átdalolt éjszakáik virágos májusban vagy nyárvégi dalok halódása idején; akik éltek át már meddő szerelmet, olyat, amelynek egyedüli édessége az volt, hogy örökké megmaradt olyannak, amilyennek képzeltük: mindvégig valóra nem vált álom maradt, kiábrándító csalódás nélkül; akik női szemek nézését szívükbe bírják zárni egy egész hosszú életen keresztül, s végre akiknek volt valaha egy komoly pillanatuk, melyben elgondolkoztak életről, szerelemről és más ilyen közönséges kicsinyességről: azoknak, nagyon, nagyon merem ajánlani ezt a könyvet. Elvonultan vegyék a kezükbe, s magányban, csöndben, szobájukban olvassák gyönyörűséggel, olvassák el és éljék végig mégegyszer azt, ami az életükben egyedül volt értékes, szép és siratnivaló: az ifjúságot.

(v. l.)

A Problema: Ily címen látott napvilágot f. év. augusztusában egy, a maga nemében teljesen új irányt képviselő bölcséleti fejtegetés elő-része. Metafizika és Tudomány. A szerzőnek sikerült megoldani azokat a fontos kérdéseket — természetesen a maga felfogása és módja szerint —, melyeket Dubois Raymond „Ignoramus et Ignorabimus“ c. alatt megfejthetetlennek nyilvánított. Fejtegetése tárgya az ember, mint legtökéletesebb természeti jelenség. Az elemző és levezető módszer együttes alkalmazásával, merész logikával, az anyag nyomán, spekulatív, tehát metafizikailag megoldotta mindazon fontos kérdéseket, melyek az emberi elme előtt megoldhatatlannak látszottak és a filozófiának és tudománynak legégetőbb kérdései közé tartoztak. Mindkettő a metafizika és tudomány egyesítésétől várta ezt és Egyén merész kézzel és vas logikával e nagy kérdést — úgy, ahogy — megoldotta.

Nem lehet többé a tudományt azzal vádolni, hogy az emberiségnek nem képes vallást adni; Egyén az egyetemes vallást egyenesen a tuda-

mánytól várja — az embert a természet törvényeinek összműködése végeredményképen eredményezte s az emberi szervezet két részre oszlik: látható és láthatatlan jelenségre. Látható rész a szervezet, személyiség, láthatatlan rész az egyéniség, az egyén — az egyéniség pedig párhuzamos jelensége azon okoknak, melyekből a világegyetemet alkotó anyagtömeg is származik s párhuzamba is állíthatók. Az egyik szervezetben, mint a szervezet egyénisége, a másikban mint a világegyetem egyéniség létezik. S itt azt mondja, hogy ez a jelenség a legrégebb idők óta él a mai napig az emberiség képzeletében s különböző módon magyarázva és személyesítve az emberiség vallását alkotta, de egybehangzó eredményre nem juthatott, mert nem a tudomány által igyekezett az igaz megismeréshez eljutni. A tudomány végpontja, koronája csak egy lehet: a világegyéniség, másszóval Isten. Ezzel a merész állításával a tudományt az eddiginél egészen más színben tünteti fel és tudományos alapon törekszik ennek a feltevésnek jogosultságát bebizonyítani. Számos, eddig megfejthetetlennek hitt kérdést megfelelően magyaráz; eddig általában elfogadott kérdéseket egészen másként tüntet fel az általános elméletből kifolyólag. Minden, mi bennünk és körülünk van, csak eredmény s minden létező a világegyéniség létezésének egyenes folyamánya. Az ember egyénisége párhuzamos jelensége lévén a világegyéniségnek, szervezete pedig az anyag által feltételezett jelenségeknek, így: a természetet alkotó anyaghalmazban tulajdonságai útján végbe-menő folyamat a világegyéniség élete. Így az ember párhuzamos eredménye a világegyéniség életmegnyilvánulásának. A kettő között az állandó kapocs az anyag, mely a világegyéniségből ered s az ember egyéniségében végződik. Darwin elméletével szemben teljesen új alapon, egy ezzel homlokegyenest ellenkező elméletet állít fel, mely az említett elméletnél sokkal megnyugtatóbb és a felhozott érvelések oly szilárd alapon állnak, hogy valószínűleg a sokat vitatott elmélet alkonyát jelenti. Szerinte minden a világegyéniségből ered, mely pedig örök és végtelen, azért lényünk bármily mulandó, sohasem vész el, csak átalakul anyagában. Az ember mulandósága alkotó tényezőivé való átalakulás, mert a mulandóság csak az egyedre vonatkozik s csak mint ilyen hal meg, részei átalakulva tovább élnek. Az anyag fejlődik s ennek eredménye a szerves élet, ennek az egyéniség megnyilvánulása; az emberegyéniség a világegyéniség. Az emberiség fejlődése tehát átalakulás eredménye, melyet a világegyéniség élete tételez fel. Szükséges tehát az emberiséget alkotó egyedek átalakítása: születés és halál. E két jelenség eredményezi az emberiség fejlődését.

A francia irodalomban újabb időben többen foglalkoztak matéfizikával és törekedtek is az

a-biológiában érvényesíteni, a magyar irodalomnak mégis sikerült a nagy problema kérdéseinek megoldásánál az elsőséget biztosítani. Egyén e munkájával magasra emelte a magyar filozófiát. Gazdag tartalmánál fogva a tudományos és művelt körök legszelesebb rétegeiben is élénk érdeklődésre tarthat számot. Megjelent ifj. Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapest, Ferenciek-tere 9. sz. Ára 1 korona. (B. V.)

Revue Franco-Hongroise. Az őszi magyar könyvpiac egyik legérdekesebb újdonsága egy francia nyelven megjelenő, magyar szerkesztők által piacra bocsátott folyóirat, melynek első számai már a könyvkereskedők kirakataiban láthatók. A folyóirat művészi címlapja a következő felírást viseli: *Revue Franco-Hongroise pour la diffusion de la langue française en Hongrie.* Már a cím is képét ad az új folyóirat céljáról, mely odairányul, hogy a művelt magyar közönség egy olyan félhivonként megjelenő francia ujság birtokába jusson, mely a francia nyelvtudás legpraktikusabb fejlesztőjévé váljék a mi külön, nemzeti kulturánk keretében. A revü első számai, melyek pompásan gazdag tartalommal jelentek meg, a legteljesebb garanciát nyújtják az eredeti vállalkozás életképességéről. Mig egyrészt a benne feldolgozott anyag a művelt közönség szellemi igényeinek kielégítésére törekszik, addig másrészt az aktuális hazai és világesemények francia nyelvű ismertetése a nagyközönség nyelvismeretének a legkülönbözőbb területeken való intenzív gyarapodását segíti elő. Eléven, aktuális rovatok, az emberiség nagy neveihez fűződő élmények és anekdoták mellett ott találjuk a francia és magyar remekírók gyöngyeit. Legnagyobb fontossága azonban ez új revü-vállalatnak abban áll — s e tekintetben úttörőnek bizonyul —, hogy minden közleményt a legteljesebb magyar nyelvi feldolgozás kíséri, ami az unalmas és végtelen fásasztó szótárhasználatot teljesen kiküszöböli és ezáltal valóban nélkülözhetetlenné válik. A legrövidebb időn belül szinte játszva vezeti ez a kitűnő folyóirat a magyar olvasót tökéletes francia nyelvtudáshoz. A folyóiratot Schöntag Alfréd és Jakab Dávid szerkesztik. Kiadóhivatala: Budapest, VI., Gyár-utca 26. Előfizetési ára egy évre 14 kor. Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhivatal.

Vigyázva járok...

Vigyázva járok, meg ne hallja
a természet, hogy én vagyok,
hogy valaki az álmaival
megint kint van, kint andalog...
Oly ismerősek már a fák,
minden, a fű, madár, virág,
s minden bokor minden levél
csak rólad énekel, zenél.

Hogy itt jártam tevéled, Rózsa,
sok, sok időt valamikor,
nagy-szótlanul, kéz kézbetéve, —
ezt sűgja az egyik bokor.
S hogy itt zengtem akkor néked
boldogságról szép meséket,
s itt szőttem álmodozva én
ragyogó szép jövő regém.

Bohó korom! S letűnt napok ti,
kik oly hamar elmúltatok,
néha, a bánat perceiben,
megemlékszem még rólatok.
Eszembejuttok bűbajos képek
vissza-nem-térő örökreszépek,
s ha rólatok megemlékezem
sírok, sírok keservesen...

Némó.

Hírek a kollegiumból.

— A debreceni református kollegium tanév megnyitása szept. 9-én volt. Délelőtt 10 órakor kezdődött a nagytemplomban az istentisztelet, amelyen a főiskolai énekar „Óh nagy Isten...” kezdetű ének száma s a 37. dics. 1., 3. verse éneklése után Kiss Ferenc theologiai tanár mondott lelkes imát. Majd a főiskolai Énekar énekelt ismét s az istentiszteletet közének (179. dics. 10. v.) zárta be. Ezután a kollegium előjárósága s a főiskolai ifjúság a díszterembe vonult, hol Kun Béla dr. jogtanár, ez évi rektor, tartotta meg igazgatói székfoglalóját. Főiskolánk határmegyéjén, egyetemmé átalakulásának küszöbén, a főiskola fejlődéséről, Debrecenhez, annak egyházához s a tiszántúli kerülethez való viszonyát világította meg, a coetus rendszer kialakulását, a várossal való szoros összefüggését... a kollegium előjáróságának, a város képviselőjének és a közönségnek az üdvözlésével zárta beszédét. Baltazar Dezső dr. püspök (egyházkerület), Szele György lelkész (református egyház) s Könyves Tóth Mihály kulturtanácsnok (Debrecen város) mély tartalmú válaszai és üdvözlései után a főiskolai Énekar éneke zárta be a szépen sikerült megnyitó, talán-talán az utolsó főiskolai megnyitó ünnepélyt.

— A „Magyar Irodalmi Önképző Társaság” 1913 szeptember 25-én alakult meg és pedig elnök: Mester Gyula 1. jh., alelnökök: Czeglédy Emmánuel 4. th. és Péterffy László 4. bh., titkár: Nagy Zoltán 4. th., szerkesztő: Balázs Vilmos

3 bh., kiadó hiv. főnök: Váry Lajos 1. bh., főjegyző: Hadadi Imre 2. jh., pénztárnok: Pinkóczy Gusztáv 3. th., ellenőr: Bartha Károly 4. bh., aljegyző: Barcsay Károly 1. jh. Ujabban a következő változások történtek: főjegyző: Barcsay Károly 1. jh., aljegyző: Ferenczy Károly 2. th.

— A „**Felsőbb Tanulók Olvasó Egylete**“ 1913 szeptember 23-án alakult meg a következő tisztikarral: Elnök: Nánássy Dániel főisk. szénior (hivatalból), alelnök: Szombathy Imre 4. th., főjegyző: Baló Gyula 3. jh., pénztáros: Balázs Vilmos 3. bh., ellenőr: Pinkóczy Gusztáv 3. th., könyvtáros: Bartha Károly 4. bh., aljegyző: Barcsay Károly 1. jh.

— A „**Hittanszaki Önképző Társulat**“ 1913 szeptember 25-én délután alakult meg. Elnök: Nánássy Dániel szénior, alelnök: Szombathy Imre 4. th., titkár: Boruzs Lajos 4. th., pénztáros: Nagy Jenő 4. th., főjegyző: Imre János 3. th., aljegyző: Balázs Győző 2. th.

— A „**Joghallgatók Segítő Egyesületé**“-nek tisztikara 1913—14-ik isk. évben: elnök: Végh József 3. jh., főjegyző: Mártha József 2. jh., ellenőr: Bodó Károly 2. jh., pénztáros: Délczeg Imre 3. jh., aljegyző: Roncsik Tibor 1. jh.

— A „**Debreceni Academiai Athletikai Club**“ szeptember 19-én alakult meg Dr. Darkó Jenő ak. professzor tanár-elnök elnöklete alatt: Elnök: Tóth Ferenc 4. th., alelnökök: Szombathy Imre 4. th., Mészáros Károly 2. jh., Balázs Vilmos 3. bh., titkár: Sajó Lajos 2. jh., pénztáros: Marton Sándor 4. th., ellenőr: Szokolay István 2. jh., háznagy: Nemes István 3. th., jegyzők: Hajdu Sándor 1. jh. és Kocsis József 2. th. Később a következő változások történtek: alelnök: a theológiáról Gyöngyössy Gyula 4. th., titkár: Jets István 3. jh.

— A „**M. I. Ö. T.**“ október 6-án hazafias ünnepélyt tartott, melynek minden pontja méltó volt a tradíciókhoz. A tudomány és a művészet egygyé forrott. Az ünnepély a következő sorrendben folyt le: Gyászdal Silchertől. Éneklé a Főisk. Énekkar. Elnöki megnyitó: Mester Gyula jh., a M. I. Ö. T. elnöke; szavalt: Behringer Aranka úrleány; alkalmi beszéd: Pokoly József akad. professzor; vonósnégyes: Nagy Zoltán, Papp Andor, Kósa Béla, Nagy János hittanhallgatók; szavalt: Fülöp Ferenc th., Himnusz: Főiskolai Énekkar.

— A „**M. I. Ö. T.**“ október 16-án, néhai boldog emlékü Balogh Ferenc dr. emlékére ünnepélyes gyűlést tartott, melyen Mester Gyula, a M. I. Ö. T. elnöke megnyitó beszédet tartott; Balázs Győző 2. th. szavalt. Lélek-ima Balogh Ferencről (1857-ben jelent meg a „Heti Közlöny“-ben). Pinkóczy Gusztáv: Az első óra (naplójegyzeteiből).

— Az egyetemes ifjúság első nagygyűlése szeptember 30-án volt, melyen az ifjúság a zászlótartókat választotta meg, akik fel is esküdtek a kollégium zászlója alatt. Zászlótartók: Gyöngyössy Bálint 3. th., Bodó Károly 2. jh. és Dúzs Gergely 4. bh.

— A szeniori beiktató október 4-én volt, amikor is dr. Kun Béla jogtanár, akad. rektor megszívlelő és a kollégiumi életben alkalmazható és alkalmazandó szeniori teendőket élesen körvonalozta: A szenior legyen az ifjúság öreg barátja, vezére s keresse azt a formát, mely a kettőt nem függési, hanem egymás melletti viszonyba helyezi.

— A „**M. I. Ö. T.**“ ez évben is megtartja rendes heti üléseit, melyeket különösen nevezetessé és vonzóvá tesz az az újítás, hogy az ülés központja egy-egy kimagasló irodalmi egyéniség — irodalmi zseni. — Az elmúlt heteken „Pefőfi családi költészete“ s a „Modern líra“ foglalkoztatta az érdeklődők figyelmét. Legközelebb Gyulai, Eötvös adnak élénk szint heti üléseinknek.

— A „**M. I. Ö. T.**“ legközelebb Nagy-, körösre rendez vidéki kirándulást, hol a lelkes művészet pártoló közönség előtt irodalmi estélyt rendez.

— **Népszerű főiskolai tanfolyam.** A kollégium dísztermében tartja a népszerű főiskola ez évben is előadás sorozatait. A megnyitó előadásokra sikerült megnyerni dr. Beöthy Zsolt budapesti egyetemi tanárt és „Magyar lángelmék“ című mély, de közvetlen előadása, mely a szívhez, az elméhez egyaránt szólt, nagy számú és fényes közönség előtt folyt le. Az előadások második sorozata Dr. Darkó Jenő akadémiai professzor nevéhez fűződik, ki „Athén építészeti emlékei“ címen tartotta meg vetített képekkel illusztrált előadásait. És a komoly tudós és a művészetet szerető, klasszikusan finom izlésű férfi előadásai meleg lelkesedést váltottak ki a közönségből. —

Dr. Beöthy Zsolt előadásait nov. 1—2-án tartotta, Dr. Darkó Jenő nov. 7., 14., 21. és 28. d. u. 5 órakor.

— A „M. I. Ö. T.“ 1913 november 17-én Csokonai Vitéz Mihály születésének évfordulóján emlékünnepet rendezett a következő sorrenddel: I. Az ifjúság zászló alatt kivonul a szoborhoz, Csokonai-dalokat énekel. Mester Gyula M. I. Ö. T. elnök mond emlékbeszédet s megkoszorúzza költőnk szobrát, Tihanyi Kiss Sándor szaval (saját költeményét). Az ifjúság elénekli a Himnusz-t. II. Az ifjúság kizarándokol Csokonai sírjához, Csokonai-nótákat dalol; Nagy Zoltán titkár beszédet mond s megkoszorúzza az emlékoszlopot; Gönczy Sándor szaval; az ifjúság Csokonai-dalokat énekel; Kardos Albert reáliskolai igazgató, a Csokonai Kör titkára mond egy pár meghatott és szívhez szóló, lelkesítő szót... Két pártolója van Csokonai lantos költőnknek Debrecenben, egy szervezett kör, a „Csokonai Kör“ és egy nem szervezett, de talán még lelkesebb, még izzóbb, „a kollégiumi ifjúság“.

Gazdasági hírek.

A „Főiskolai Lapok“ szerkesztősége 10 korona díjat tűzött ki drámai költemény megírására. Az eszme a mai társadalomból veendő. Beadási határidő március 1. „Főiskolai Lapok Szerkesztősége“ címre.

Óvónők és menedékház vezetőnők fizetési kiegészítése érdekében az 1913. évi XL-ik t.-c. rendelkezése szerint, az illetékes községi, felekezeti és más jogi személyek által fenntartott óvodák és menedékházak felügyelő-bizottságainak minden egyes személyt illetőleg külön felszerelt kérvényben kell ez evi november hó végéig a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, a vármegyei közigazgatási bizottság útján államsegélyért folyamodni, ha t. i. saját erejükből az óvónők új fizetését nem tudják biztosítani. A fizetési kiegészítési kérvény be nem adásának esetén, az új törvény által biztosított magasabb illetmények, a fenntartó terhére fognak, november hó elteltével megállapíttatni. Ezen államsegélyek kérvényezésére biztos útmutatást, kérvénymintákat és az ezekhez csatolandó mellékleti űrlapokat állított össze és „Óvónői Államsegély-Kérvény“ cím alatt adott ki, melyet 2 K 50 f. előleges

beküldése ellenében bárkinek készséggel megküld: Gyerkes Mihály ig. tanító Székelyudvárbely, kinek hason tárgyú munkáját már előbb a nem állami tanítói fizetések kiegészítésénél használták az érdekeltek, kiváló eredménnyel. — Az illetékes felügyelő-bizottságok és óvónők figyelmébe ajánljuk ezen útmutató segéd munkát.

Szerkesztői üzenetek.

A két rabszolga. Kint s bent. Bajza József korában volt az e fajta verseknek nagy divatja, de akkor sem tartoztak a jobbak közé.

Ósod van. A verselése határozottan rossz. Ez még nem volna nagy baj, ha a sorok közt valami belső zengés volna, de ilyen itt nincs. Az egész tartalmatlan próza. Mit mondjunk mást?

Eszembe jutsz néha... Új formák, kifejezések, fordulatok nincsenek benne, de ezt kezdő embertől nem s igen lehet kívánni. Az a baj, hogy tartalmatlan vers. Azért nem mondjuk, hogy nagyon rossz s ön még ennél jobbat is fog írni. Majd azt közöljük.

A telhetetlen. Az eredetét nem ismerjük, de amit ön ad: az nem valami elsőrendű dolog. Verselni eléggé tud, de a szavainak nincs meg a kellő dinamikája. Megfelelő szavak nélkül a képek is elszintelenednek. Jó volna, ha újra átdolgozná. Nem szükséges az eredetihez nagyon ragaszkodni.

Azon munkák, melyekről fentiekben nincs szó jönnek.

Minden írásbeli közleményt a „Főiskolai Lapok“ szerkesztősége címére kérünk.

F. G. Szatmári kör? Megalakult, elalakult, kialakult, végre is újra megalakult. Nem bejegyzett kör. Célja a szeretet, a barátság tüzeinek ébrentartása.

Debreczen sz. kir. város

könyvnyomda-vállalata

Debreczen, városház épület.

~~~~~

**Készít mindenféle nyomdai munkákat  
a legegyszerűbbtől a legdíszesebb  
kivitelig, jutányos árak mellett.**